

Remissvar 2014

Till Justitiedepartementet

1 (4)

103 33 STOCKHOLM

Från Willands Arrendatorförening (härad i Skåne)

c/o Lars Nilsson

Klagstorpsvägen 80-20, 295 94 Näsrum

Remissvar på JORDBRUKS- och BOSTADSARRENDE, - några frågor om arrendeavgift och besittningsskydd SOU 2014:32

Remiss Ju 2014/4181/L1

Sammanfattning:

Willands Arrendatorförening (WA) har lång erfarenhet av historiskt betingade mandat över jordbruksbygder och dess befolkning. Då de flesta här är gårdsarrenden påverkas vi inte i så hög grad av utredningens överväganden. WA har i yttrandet ändock erinrat om statsmaktens underlåtenhet att vi ger vår befolkningsgrupp, fordom kallad frälsebönder, en rätt till frigörelse av vår fädernejord såsom riksdagen tog principbeslut på 1989-11-30. WA anser att 1989 års beslut ska fullföljas.

I stort sett ser vi positivt på utredningens arbete. WA vill för sin del instämma i vad som anförs i Särskilt yttrande av P A Bönner.

Dock anser vi att reglerna vid köp, byte etc. i Bönners förslag 9:8:7, resp. samma sak i utredningens förslag 9:8 (6) andra stycket ska avse, förutom gårdsarrenden, även en arrendetid om **fem år eller längre**.

WA vill med skärpa framhålla betydelsen av att skälighetsbedömningar får vara kvar i lagen.

Vår situation

WA består främst av lantbrukare med gårdsarrenden i bygder vilka allt sedan 1600-1700-talen blivit underställda adelns frälseinnehav/ränteäggande. Det har aldrig införts någon reform i Sverige som skulle ha gett vår befolkningsgrupp rätt till enskilt ägande. Det har införts för den tredjedel som på 1700-talet hade krono jordnatur. Dessa kunde genom skatteköpsförordningen uppnå samma självständighet som år 1789 uppnåddes av den tredjedel som var skattebönder. Vi har inte heller senare kommit i åtnjutande av friköp enligt ensittarlagen, vilken gällde fram till år 1976.

Föreliggande utredning handlägger i första hand regler vid sidoarrenden, vilka förvisso berör många av oss, men WA kan inte undgå att erinra statsmakten om dess oförmåga att ge vår befolkningsgrupp rätt till frigörelse och självständighet för våra fädernegårdar. De feodalt grundade kvarvarande tidsfrämmande enklaverna i landets konstitution finner vi vara medborgarrättslig skandal stridande mot flera grundläggande avsnitt i grundlagen, RF. Inget annat land i västvärlden, utom möjligen Storbritannien, har låtit sin jordbruksbefolkning förbli underställd gammalt offentligrättsligt adelsstånd eller kameral överhet sedan demokrati införts.

Utan en rätt att äga kan vi inte värna vårt eget kulturarv som vi i generationer har skapat. Avhysningar, indragningar och uppgivenhet har lett till att vi snart är helt utrotade. År 1986 kom en utredning fram till att det fanns ca 1.200 historiska arrenden (definition: arr. sedan år 1900, minst 40 år i släkten); utredning år 2003 ansåg att det fanns ca 750 medan det nu, enligt vår bedömning, torde endast hälften vara kvar.

I självägande bygder läggs också jordbruk ned, men den stora skillnaden är att värdena där stannar hos den befolkning som skapat dem. Värdena konfiskeras inte av överhet med rättsprivilegier från historisk tid. Bebyggelse, befolkningsökning och näringsliv ökar i självägande bygder, medan förfall och avfolkning följer där de historiska mandaten och dess tjänstemän egensinnigt råder.

Det är sålunda nu i dessa dagar 25 år sedan riksdagen antog det minnesvärda beslutet som tyvärr inte fullföljdes. Vår egen huvudorganisation LRF, m. fl. gick emot, avstyrkte. Då måste justitieministern i ärlighetens namn fråga sig om det kunde föreligga ett så angeläget allmänt intresse såsom grundlagen föreskriver när lantbrukarnas högsta företrädare säger nej. Statsrådet förbisåg dessvärre andra *övergripande* moment i RF som regering och riksdag har *skyldighet* att följa. WA står orubbligt fast vid att beslutet från år 1989 måste verkställas. Att vi nu bara är en spillra kvar är inget skäl att låta fullfölja ett av de skändligaste åsidosättande kapitlen i svensk historia mot - en gång en tredjedel av all jordbruksbefolkning – frälsebönderna.

Ny situation

Vi står nu inför ett nytt läge. Förr var det till ca 90% gårdsarrenden och 10% sidoarrenden. Nu är siffrorna omvända medan procenten arrendeareal är ungefär detsamma p g a nya kategorier arrendejordsägare, f d lantbrukare eller utbor i städerna. Nuvarande arrendelag hindrar inte dessa, nästan uteslutande sidoarrendejordägare, från att återta brukandet. För de **historiska** ägarkategorierna är det emellertid inte fråga om att **återta** – lägg märke till ordet – ty de har aldrig någonsin brukat jorden, bebott eller haft någon fysisk beröring med den.

Den situation vi känner oss manade att bevaka är när historiska ägarmandat skiljer av gårdscentra med bostad för att låta jorden bli sidoarrende. Det kan vara fråga om administrativa drag med fastighetsreglering eller försäljningar där jordbrukaren kan förlora areal som brukats i generationer och utgör hela näringsfånget. Kan det föreliggande lagförslaget hjälpa till så att en oskäligen fallucka kan täppas till i detta avseende, vore det eftersträvänt. Regeringen bör undersöka om lagförslaget tar över andra motstridiga regler vid fastighetsreglering.

Utredningsförslaget och vårt yrkande

På det hela ser vi ändå positivt på utredningen som vi finner sakkunnigt utförd. WA vill ansluta till vad Per-Anders Bönner anfört i hela särskilda yttrandet sida 257-263. Dock är vi inte helt införstådda med 9 kap 8 § punkt 7 vid köp, byte eller fastighetsreglering. Vi yrkar att punkt 7 skall utformas såsom nämnts i inledningsvis i sammanfattningen eller motsvarande om utredningens något mera klagörande utformning skall antas. Det innebär att vid övergång till ny ägare kommer samma intresseavvägning att ske såsom mot tidigare ägare. Den nye ägaren har dock möjlighet att komma med helt andra och starkare skäl för självinträde än den tidigare.

För vår del vill vi erinra att den nuvarande (obillighets-) skälighetsprövningen är vår enda livlina mot storgodsens anspråk på att lägga under sig våra jordbruk som vi i generationer brukat och bebott sedan tid före laga skifte på 1800-talets början. Ordet skäligen är ett vänligt och ömsesidigt ord som tar hänsyn till både människor och realiteter i olika situationer. Rätten till skälighetsprövning i flera moment är grundläggande för ett så långsiktigt förhållande som jordbruksbefolkningen verkar livslångt i.

Skulle utredningens förslag gå igenom innebär det, såvitt vi kan se, att de som kan stå inför utsikten att i alla fall få friköpa gårdscentrat med ekonomibyggnader och bostad, skulle stå utan förlängningsrätt på hela jordbruksarealen i framtiden om man inte samtidigt nådde en separat överenskommelse om besittningsskyddet. Finns förlängningsrätten med i lagen, vet man vad som ska gälla.

Slutligen en tankeställare

Den arrenderade arealen har i landet under minst 50 år legat omkring 42-44%. Det kan synas stabilt också framöver. Inget kan vara felaktigare om man betänker de förändringar som tidigare nämnts med förskjutningar av sammansättningen mot ökat sidoarrende. Den utvecklingen kommer säkert att fortsätta så att när gårdsarrendena snart är så få att de inte påverkar statistiken i minskande riktning kan sidoarrendearealen komma att fortsätta att öka så att arrendejordsägandet inom något årtionde behärskar mer än hälften av landets jordbruksmark. Vi vill varna för de negativa konsekvenserna ur såväl ekonomisk som jordbruksmässig art såväl som skada för hela landsbygdens vidkommande.

För landets politiker är uppgiften, vid sidan av att varna om åkermarken som en långsiktig nationell resurs, att bedöma hur mycket kapital som det på grund av en eventuell urvattnad arrendelag är rimligt att överföra från jordbruksbefolkningen, konsumenter och skattebetalare till arrendejordsägare såsom utbor, stiften, adelns fideikommiss eller Uppsala akademi.

För "frälseböndernas" del vill vi erinra om vad som anförs av Fri- och rättighetskommittén (SOU 1993:40 del A s291) inför grundlagsöverväganden: / *Rätten till enskilt ägande* har grundläggande betydelse för det svenska samhällssystemet. Det är en av grundstenarna för rättsordningen i ett fritt samhälle. Rätten att äga egendom är ett väsentligt värn för den enskildes frihet mot en övermäktig stat. ----- Äganderätten leder nämligen till att enskilda vårdar sina tillgångar till egen nytta och därigenom skapar ökade resurser för oss alla. / Vi har skapat tillgångarna, men är uteslutna från *rätten till enskilt ägande* – den är upplåten som beskattningsrätt till *ännu gällande* övermäktiga adelsmandat från ett svunnet statsskick.

För Willands Arrendatorförening Näsrum 2014 11 26

Lars Nilsson ordförande

Rune Persson styrelseledamot